

Vellykket implementering av FNs naturavtale i Norge

Forslag til budsjettendring:	Kapittel og post:	Budsjettvirkning:
Styrk kapasitet på havforvaltning i Klima- og miljødepartementet	Kap 1400, post 01	+ 20 mill. kr
Tiltaksplan for utfasing og omlegging av miljøskadelige subsidier	Kap. 1400, post 21	+ 7 mill. kr
Styrk MAREANO	Kap. 1410, post 23	+ 150 mill. kr
Nytt forskningsprogram for forskning på naturbaserte restaureringsmetoder for marine økosystemer	Kap. 1410, post 51	+ 50 mill. kr
Styrk kapasitet på havforvaltning i Miljødirektoratet	Kap. 1420, post 01	+ 20 mill. kr
Statlige vannmiljøtiltak og vassdragsrestaurering	Kap. 1420, post 21	+ 70 mill. kr
Øremerk midler til kunnskapsgrunnlag naturrestaurering (for strategi og tiltaksplaner i ulike økosystemer)	Kap. 1420, post 31	+ 15 mill. kr
Tiltak i verneområder og annen natur, inkludert restaureringstiltak. Økning øremerket regjeringens naturstrategi for våtmark, inkludert restaurering av myr og annen våtmark	Kap. 1420, post 31	+ 50 mill. kr
Øremerk midler til ny nasjonalparkplan og Østmarka nasjonalpark	Kap. 1420, post 33	+ 135 mill. kr (10 til ny plan, 125 til Østmarka)
Øremerk midler til Natursats (ny ordning)	Kap. 1420, post 60	+ 40 mill. kr
Tilskudd til tiltak for å ta vare på natur: Generell vassforvaltning. Økning øremerket tilskudd til vannmiljøtiltak: restaurering	Kap. 1420, post 80	+ 50 mill. kr
Tilskudd til tiltak for å ta vare på natur: Naturrestaurering	Kap. 1420, post 80	+ 10 mill. kr
Et løft for Oslofjorden	Kap. 14xx, Ny post	+ 80 mill. kr

Forslag til verbalvedtak:
Kartlegging av norske havområder prioriteres som arbeidsområde, for å skaffe mer kunnskap om biodiversitet og økosystemprosesser i dyphavet.
Det utarbeides en plan for å sikre at 30 % av norske hav- og landområder er vernet innen 2030. Områdene skal være representative og sammenhengende.
Områder som er definert som særlig verdifulle og sårbare områder (SVO) i forvaltningsplanene for norske havområder må utredes for marint vern i tråd med naturmangfoldloven og kommende havmiljølov før det igangsettes potensiell ny aktivitet i disse.

En helhetlig implementering av FNs naturavtale krever store bevilgninger i statsbudsjettet over flere år. I budsjettet for 2025 må det derfor settes av tilstrekkelige midler til å gi arbeidet et betydelig løft.

Kartlegging og kartfesting av naturverdier på land, i ferskvann og til havs

Hav: Kartlegging av naturtyper, økosystemer og arter i norske kyst- og fjordområder er en forutsetning for en kunnskapsbasert kystsoneforvaltning. MAREANO-programmet bør styrkes slik at det viktige kartleggingsprogrammet kan bistå med viktig kunnskapsinnhenting om dyreliv og leveområder på havbunnen i dyphavet.

Land: Skogen er det mest artsrike økosystemet vi har på land. Samtidig er ikke den eldste skogen, spesielt naturskogen, godt nok kartlagt. Naturskogen bør kartlegges og kartfestes over hele landet, etter modell av piloten i Oslo og Akershus, og dette bør gjøres tilgjengelig som kartlag for miljøforvaltning, arealforvaltning, og folk flest.

Representativt vern og bevaring av 30 % natur på land, i ferskvann og til havs

Ny nasjonalparkplan: For å sikre at Norge bidrar til å oppfylle målet i naturavtalen om vern og bevaring av minst 30 prosent av naturen, er det nødvendig med en ny nasjonalparkplan, der man sikrer beskyttelse av både store og sammenhengende områder, samt de biologisk mest viktige områdene, og at dette blir representativt. Det finnes allerede aktuelle kandidater til nye nasjonalparker i tidligere planer, men samtidig bør nasjonale myndigheter se nærmere på hva slags tilskuddsordninger og annen støtte det offentlige kan tilby i møte med de kommunene som blir

vertskap for eventuelle nye nasjonalparker. Blant potensielle nye nasjonalparker er Østmarka kommet så langt i prosessen at det som gjenstår er det endelige vedtaket om opprettelse. Siden Østmarka for en stor del består av skog, er det estimert at opprettelse av parken kreve erstatning i størrelsesorden.

Restaurering av 30 % ødelagt natur på land, i ferskvann og til havs

Natursats: Klimasats har vært en svært vellykket ordning, der kommuner og fylkeskommuner har kunnet søke om midler som vil kutte utslipp av klimagasser og slik bidra til omstilling til lavutslippssamfunnet. For å kunne håndtere naturkrisen er en like avhengig av innsatsen fra kommuner og fylkeskommuner. Det trengs en tilsvarende ordning for støtte til gjennomføring av tiltak for å ta bedre vare på og restaurere naturmangfold. Det kan handle om bevaring av skjøtelsbetinget natur som slåtteeuger, kystlynghei og styvingstrær, plugging av grøfter i myrer og fuktige skoger, restaurering av edelløvsogger, støtte til fleralderskogbruk, gjenåpning av bekker og vassdrag, mm.

Strategi og tiltaksplan for naturrestaurering: Norske myndigheter har over noen år gjennomført restaureringsarbeid på myrer på offentlig grunn, men det mangler både et kunnskapsgrunnlag til grunn for den nødvendige strategien, og til grunn for økosystembaserte/geografiske tiltaksplaner for restaurering. Dette har ikke blitt prioritert tross viktigheten av og behovet for å skalere opp restaurering av norsk natur. Stortinget ba allerede i 2016 om at strategi og tiltaksplaner for restaurering skulle være på plass, samt selve restaureringsarbeidet gjennomført, innen 2025. Etterspurt sum vil kunne skaffe til veie kunnskapsgrunnlag for restaureringsbehov i ulike økosystemer, slik at strategien og tiltaksplanene kan utarbeides.

Økt restaurering av forringet natur: Samtidig som det utarbeides planer for å systematisere arbeidet med å innfri mål om 30 prosent restaurert natur innen 2030, bør det igangsettes og videreføres aktivt restaureringsarbeid. Nasjonal strategi for restaurering av myr (2021-2025) bør fullfinansieres, det bør etableres et nytt tverrfaglig forskningsprogram for å videreutvikle naturbaserte restaureringsmetoder som kan redde forringet marin natur og det må sikres at den nasjonale strategien for vassdragsrestaurering blir fullfinansiert. Vi foreslår også at det opprettes et restaureringsfond som gir sikkerhet til gjennomføring av restaureringsprosjekter med lang gjennomføringstid.

En søknadsordning for å redusere plastbruk og forsøpling i kommunene, etter modell av klimasats: Det er behov for et nasjonalt løft i avfallshåndteringen for å redusere mengden plast og annet avfall på avveie og redusere klimagassutslipp fra avfallshåndtering. En mer effektiv infrastruktur for innsamling, ettersortering, gjenvinning og bruk av resirkulert materiale har stor miljønytte. I dag er det kommunene som sitter med nøkkelen. Kommuner står ovenfor nye lovkrav av 2023 og de fleste av disse er langt unna å kunne klare å nå disse kravene. Uten et kraftig investeringsløft og et rammeverk som sikrer effektiv benchmarking, deling av beste praksis og samarbeid på fylkeskommunalt og nasjonalt nivå tror vi det er vanskelig å nå kravene og realisere endringene. Derfor bør det opprettes en nasjonal søknadsordning som følger en overordnet strategi for hvordan etablerte mål skal oppnås i samarbeid med kommuner og privat næringsliv gjennom produsentansvarsordningene.

Miljøskadelige subsidier: Miljøskadelige subsidier (mål 18 i naturavtalen) er et stort problem verden over, og finansierer naturødeleggelse på et nivå som langt overstiger investeringer i bevaring og beskyttelse av natur. Det gjelder i høyeste grad også for Norge, der man ikke har kommet i gang med utfasing og omlegging av miljøskadelige subsidier på tross av at det også var en del av Aichimålene (2011-2020), og at dette har blitt påpekt som et problem i OECDs landgjennomgang. Departementet fikk i 2020 overlevert en rapport fra Menon Economics som identifiserte slike subsidier, men denne rapporten har ikke blitt fulgt opp. Det er behov for en tiltaksplan som gjennomgår prioriteringer og strategi rundt utfasing og omlegging av hvilke støtteordninger.

Marint vern og SVO: I dag utgjør marine verneområder kun rundt én prosent av norske havområder, som er langt unna å oppfylle globale forpliktelser om 30 prosent vern innen 2030. Områder som er definert som særlig verdifulle og sårbare områder (SVO) i forvaltningsplanene for norske havområder må utredes for marint vern i tråd med naturmangfoldloven og kommende havmiljølov før det igangsettes potensiell ny aktivitet i disse.

Styrket kapasitet innen havforvaltning: Det er et stort behov for øremerking av midler til havforvaltningen i Klima- og miljødepartementet og i Miljødirektoratet for å sikre tilstrekkelig kapasitet

til å forvalte nye og eksisterende oppgaver. Bevilgningen må sikre tilstrekkelig kapasitet til å forvalte nye marine næringer, og sørge for tilstrekkelig oppfølging av pågående prosesser som oppdatering av de helhetlige forvaltningsplanene for norske havområder, oppfølging av marin verneplan, åpningsprosessen for mineralvirksomhet på norsk sokkel, tildeling av areal til havvind, oppfølging av petroleumsindustrien og så videre.

Et løft for Oslofjorden: Oslofjorden var en gang en svært rik fjord med stort naturmangfold og betydelige fiskerier. I dag har overflatevannet i fjorden blitt en grad varmere og både dyreliv og leveområder er i sterk tilbakegang. Oslofjorden er et nasjonalt anliggende da utfordringene i fjorden også skyldes problemer skapt gjennom hele nedbørsfeltet til fjorden, som inkluderer 118 av landets kommuner. Oslofjorden fikk sin egen tiltaksplan i mars 2021, men fremdeles har lite konkret handling for å forbedre forholdene i fjorden blitt gjennomført. Oslofjorden kan fremdeles sikres som en rik og levende fjord for både dagens og fremtidens generasjoner. Et løft for Oslofjorden kan vise at systematisk arbeid kan gi bedre naturtilstand og rikere naturopplevelser, og samtidig bidra til å oppfylle Norges forpliktelser i den nye naturavtalen.